

คู่มือ

การปฏิบัติตามมาตรฐานการบริหาร และการจัดการ
ด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อม
ในการทำงาน ให้สอดคล้องกับมาตรฐานแห่งพระราชบัญญัติ
ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

พ.ศ. ๒๕๕๔

สำหรับหน่วยงานราชการ
(ตามมาตรา ๓ วรรคสอง)

สำนักความปลอดภัยแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

ที่ปรึกษา

นายอาทิตย์ อัสโม

นายโชคชัย ศรีทอง

อธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

รองอธิบดีกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน

คณะผู้จัดทำ

นายดำรงค์ เปรมสวัสดิ์

นางสาวสุวดี ทวีสุข

นายทวีสิทธิ์ บุญธรรม

นางปิ่นพกา นวลอ่อน

นางสุภาวรรณ หงศรีเมือง

ผู้อำนวยการสำนักความปลอดภัยแรงงาน

ผู้อำนวยการกลุ่มงานพัฒนามาตรฐานความปลอดภัยแรงงาน

นักวิชาการแรงงานชำนาญการ

นักวิชาการแรงงานชำนาญการ

นักวิชาการแรงงานปฏิบัติการ

บทที่ ๒

แนวปฏิบัติตามมาตรฐาน

ส่วนที่ ๑ แนวปฏิบัติตามมาตรฐานสำหรับทุกหน่วยงานราชการ

เป็นข้อกำหนดเบื้องต้นที่หน่วยงานราชการทุกแห่งต้องดำเนินการ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติความปลอดภัยฯ มีวัตถุประสงค์ให้หัวหน้าส่วนราชการมีหน้าที่จัดและดูแลสถานที่ทำงานและบุคลากรให้มีสภาพการทำงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรมิให้ได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ และสุขภาพอนามัย

แนวปฏิบัติมาตรฐานที่ทุกส่วนราชการต้องดำเนินการ มีดังนี้

๑. ให้หัวหน้าส่วนราชการมอบหมายและแต่งตั้งบุคคล หรือคณะบุคคล เพื่อรับผิดชอบดูแลการดำเนินการตามมาตรฐาน

๒. จัดให้มีนโยบายความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของหน่วยงานเป็นลายลักษณ์อักษร และลงนามโดยหัวหน้าส่วนราชการ

๓. ให้หัวหน้าส่วนราชการจัดให้มีแผนงาน งบประมาณ และรายงานผลการดำเนินงานด้านความปลอดภัยฯ ของหน่วยงาน

๔. ให้หัวหน้าส่วนราชการหรือหน่วยราชการทุกแห่งที่มีที่ตั้งในสถานที่เดียวกัน มีหน้าที่ร่วมกันดำเนินการด้านความปลอดภัยฯ

๕. จัดให้มีกฎ ระเบียบ หรือมาตรฐานด้านความปลอดภัยฯ ที่เหมาะสมภายในส่วนราชการ หรือหน่วยราชการ

๖. ในกรณีที่หัวหน้าส่วนราชการให้บุคลากรทำงานในสภาพการทำงานหรือสภาพแวดล้อมในการทำงานที่อาจทำให้ได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพอนามัย ต้องแจ้งบุคลากรให้ทราบถึงอันตรายและวิธีการป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานก่อนมอบหมายงานดังกล่าว

๗. จัดให้มีการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยฯ ให้แก่ผู้บริหาร หัวหน้างาน และบุคลากรทุกคน

๘. จัดให้มีสัญลักษณ์เตือนอันตรายและเครื่องหมายเกี่ยวกับความปลอดภัยฯ ที่เหมาะสมภายในหน่วยงาน เช่น สัญลักษณ์ทางหนีไฟ สัญลักษณ์อุปกรณ์ดับเพลิง เครื่องหมายเตือนอันตรายพื้นต่างระดับ เครื่องหมายเตือนอันตรายจากการกระแทก ลื่นไถล เครื่องหมายห้ามวางสิ่งกีดขวาง เครื่องหมายเตือนอันตรายจากไฟฟ้าแรงสูง และการทาสีตีเส้นแบ่งเขตอันตรายและเขตสัญญาณ เป็นต้น

๙. เมื่อบุคลากรทราบถึงข้อบกพร่องหรือการชำรุดเสียหายของอุปกรณ์หรือสถานที่ และไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง ให้แจ้งต่อบุคคลหรือคณะบุคคลตามข้อ ๒ หรือผู้บังคับบัญชาชั้นต้นเพื่อแจ้งให้ผู้บริหารหรือหัวหน้าส่วนราชการดำเนินการแก้ไขโดยไม่ชักช้า

๑๐. จัดและดูแลให้มีการใช้และสวมใส่อุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลที่ได้มาตรฐาน เหมาะสมตามลักษณะงาน เช่น รองเท้านิรภัย ถุงมือ หมวกนิรภัย เป็นต้น

๑๑. จัดทำแผนการป้องกันและระงับอัคคีภัยประจำหน่วยงาน

๑๒. จัดให้มีการฝึกซ้อมดับเพลิงและฝึกซ้อมอพยพหนีไฟ อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

๑๓. จัดให้มีการสำรวจ หรือตรวจสอบ เพื่อประเมินสภาพการทำงานที่อาจก่อให้เกิดอันตราย เช่น การตรวจวัดระดับความเข้มของแสงสว่างในสถานที่ทำงาน จัดให้มีการตรวจสอบความปลอดภัยของการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า การตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์ดับเพลิง การตรวจสอบเส้นทางหนีไฟให้มีสิ่งกีดขวางใดๆ และจัดทำแผนการควบคุมหรือปรับปรุงแก้ไขด้านความปลอดภัยฯ ของหน่วยงาน

๑๔. บุคลากรทุกคนในหน่วยงานมีหน้าที่ดูแลสภาพแวดล้อมในการทำงานตามมาตรฐานที่กำหนด และให้ความร่วมมือเพื่อดำเนินการด้านความปลอดภัยฯ ของหน่วยงาน และให้ความร่วมมือ ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงาน หรือเข้าร่วมกิจกรรมการดำเนินงานด้านความปลอดภัยฯ ของหน่วยงาน

๑๕. จัดเก็บข้อมูลการประสบอันตรายจากการทำงานของหน่วยงาน

ส่วนที่ ๒ แนวปฏิบัติมาตรฐานสำหรับหน่วยงานราชการที่มีความเสี่ยงเฉพาะ

เป็นข้อกำหนดเฉพาะสำหรับส่วนราชการที่มีหน่วยงานราชการในสังกัดมีความเสี่ยงเกี่ยวกับความร้อน แสงสว่าง เสียงดัง รังสีชนิดก่อก่อไอออน สารเคมีอันตราย เครื่องจักร บันจัน หม้อน้ำ งานประดาน้ำ การทำงานในที่อับอากาศ งานก่อสร้าง และงานซ่อมบำรุงหรือลักษณะการดำเนินการอื่นที่มีความเสี่ยงจากการทำงาน ซึ่งหน่วยงานราชการต้องดำเนินการและสำรวจสถานที่ทำงานของบุคลากร เมื่อพบว่ามีเสียงใดให้ดำเนินการเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. จัดให้มีการตรวจวัดสภาพแวดล้อมในการทำงานตามปัจจัยเสี่ยง เช่น ความร้อน เสียงดัง รังสีชนิดก่อก่อไอออน สารเคมีอันตราย สภาพบรรยากาศอันตราย เป็นต้น

๒. จัดให้มีการตรวจสุขภาพของบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับปัจจัยเสี่ยง เช่น สารเคมีอันตราย จุลชีพวัน เป็นพิษ กัมมันตภาพรังสี ความร้อน ความเย็น ความสั่นสะเทือน ความกดดันบรรยากาศ แสงสว่าง และเสียงดัง หากพบความผิดปกติให้หัวหน้าส่วนราชการจัดให้บุคลากรได้รับการรักษาพยาบาลทันที และจัดเก็บรายงานสรุปผลการตรวจสุขภาพไว้ในส่วนราชการ

๓. จัดให้มีอุปกรณ์และเวชภัณฑ์ที่จำเป็นเพื่อปฐมพยาบาลบุคลากรที่ทำงานที่มีความเสี่ยงก่อนนำส่งโรงพยาบาล เช่น อุปกรณ์หรือเวชภัณฑ์สำหรับปฐมพยาบาลผู้ที่บาดเจ็บหรือเจ็บป่วยจากความร้อน สารเคมีอันตราย ความกดดันบรรยากาศ อุบัติเหตุจากของมีคมหรือเครื่องจักร เป็นต้น

๔. จัดให้มีเครื่องป้องกันอันตรายสำหรับเครื่องจักร เช่น ที่ครอบป้องกันอันตรายจากส่วนที่เคลื่อนที่ได้ (หมุนได้ / จุดหนีบ / จุดตัด) ของเครื่องจักร อุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากการกระเด็นของวัสดุหรือประกายไฟ เป็นต้น

๕. จัดให้มีการตรวจสอบหรือรับรองความปลอดภัยของเครื่องจักร บันจัน หม้อน้ำ ลิฟต์ นั่งร้าน ค้ายัน เครื่องตอกเสาเข็ม โดยวิศวกร ตามแต่กรณี

๖. จัดให้มีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ปลอดภัยหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ปลอดภัย ในงานที่มีความเสี่ยง เช่น ความร้อน แสงสว่าง เสียงดัง รังสีชนิดก่อก่อไอออน สารเคมีอันตราย การทำงานในที่อับอากาศ เครื่องจักร บันจัน หม้อน้ำ งานก่อสร้างและงานซ่อมบำรุง และควบคุมดูแลให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

๗. จัดให้มีมาตรการหรือแผนรองรับกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน เช่น กรณีสารเคมีรั่วไหล การฟุ้งกระจายของรังสี หม้อน้ำระเบิด ภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นต้น

๘. จัดให้มีการกำหนดพื้นที่ควบคุม เช่น จัดทำรั้ว คอกกั้น หรือเส้นแสดงแนวเขตและจัดให้มีป้ายข้อความในบริเวณที่มีความเสี่ยงเกี่ยวกับ รังสีชนิดก่อก่อไอออน สารเคมีอันตราย ไฟฟ้าแรงสูง ที่อับอากาศ เครื่องจักร บันจัน หม้อน้ำ และงานก่อสร้าง รวมทั้งห้ามบุคคลภายนอกที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องเข้าไปในพื้นที่นั้น

ภาคผนวก ค.

ตัวอย่างแบบทบทวนสถานะ / แบบตรวจสอบ การดำเนินงาน
ด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อม
ในการทำงานตามมาตรฐาน

ตัวอย่าง

แบบทบทวนสถานะ/ตรวจสอบการดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน
ตามมาตรฐานการบริหารและการจัดการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน
ให้สอดคล้องกับมาตรฐานแห่งพระราชบัญญัติความปลอดภัยฯ สำหรับหน่วยงานราชการ

หัวข้อการตรวจสอบ	เกี่ยวข้อง		ไม่ เกี่ยวข้อง
	มีการดำเนินการ	ไม่มีการดำเนินการ	
ส่วนที่ ๑ แนวปฏิบัติตามมาตรฐานสำหรับทุกหน่วยงาน			
๑. มอบหมายและแต่งตั้งบุคคล หรือคณะบุคคล เพื่อรับผิดชอบดูแลการดำเนินการตามมาตรฐานความปลอดภัยฯ			
๒. จัดทำนโยบายความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานของส่วนราชการ			
๓. มีแผนงาน งบประมาณการดำเนินงานด้านความปลอดภัยฯ ของส่วนราชการ			
๔. มีกฎ ระเบียบ หรือมาตรฐานด้านความปลอดภัยฯ ในส่วนราชการ			
๕. มีการติดสัญลักษณ์เตือนอันตราย และเครื่องหมายความปลอดภัยฯ ที่เหมาะสมในส่วนราชการ			
๖. มีระบบการรายงานอุบัติเหตุ อุบัติการณ์ และการแจ้งข้อบกพร่องหรือการชำรุดเสียหายของอุปกรณ์หรือสถานที่ เพื่อการดำเนินการแก้ไข			
๗. มีการจัดอุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลที่เหมาะสมให้บุคลากร สวมใส่ตามลักษณะงาน			
๘. มีการจัดทำแผนการป้องกันและระงับอัคคีภัยประจำหน่วยงาน			
๙. มีการฝึกซ้อมดับเพลิง และฝึกซ้อมอพยพหนีไฟประจำปี			
๑๐. มีการสำรวจ หรือตรวจสอบ เพื่อประเมินสภาพการทำงานที่อาจก่อให้เกิดอันตราย ได้แก่			
- การตรวจวัดระดับความเข้มของแสงสว่างในสถานที่ทำงาน			
- การตรวจสอบความปลอดภัยของการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า			
- การตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์ดับเพลิง			
- การตรวจสอบเส้นทางหนีไฟมิให้มีสิ่งกีดขวางใดๆ			
๑๑. มีการสำรวจ ตรวจสอบเพื่อประเมินสภาพการทำงานที่อาจก่อให้เกิดอันตราย			
๑๒. มีระบบการจัดเก็บข้อมูลการประสบอันตรายจากการทำงานของหน่วยงานราชการ			
๑๓. มีระบบการรายงานผลการดำเนินงานตามแผนงานด้านความปลอดภัยฯ ของหน่วยงานราชการ			

ภาคผนวก ง.

ตัวอย่างการดำเนินการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย
และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ตามมาตรฐาน

ตัวอย่าง

ประกาศ (ชื่อส่วนราชการ/จังหวัด)

เรื่อง นโยบายความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

โดยที่มาตรา ๓ วรคสอง แห่งพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้กำหนดให้ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น และกิจการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง จัดให้มีมาตรฐานในการบริหารและจัดการด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานในหน่วยงานของตนไม่ต่ำกว่ามาตรฐานความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานตามพระราชบัญญัติ

ดังนั้น...(ชื่อส่วนราชการ/จังหวัด)...จึงประกาศนโยบายความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานของ...(ชื่อส่วนราชการ/จังหวัด)...ดังนี้

๑. ความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ถือเป็นหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทุกคน
๒. (ชื่อส่วนราชการ/จังหวัด) จะสนับสนุนการออกประกาศ กฎระเบียบ ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติ ด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง
๓. (ชื่อส่วนราชการ/จังหวัด) จะดำเนินการ และสนับสนุนให้มีการปรับปรุงสภาพการทำงาน และสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัย
๔. ผู้บังคับบัญชาในทุกระดับพึงกระทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อบุคลากรในสังกัด และปฏิบัติตามกฎความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานอย่างเคร่งครัด
๕. บุคลากรทุกคนต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของตนเอง เพื่อร่วมงานและทรัพย์สินทางราชการเป็นสำคัญตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน
๖. บุคลากรทุกคนต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการความปลอดภัยและอาชีวอนามัยของ (ชื่อส่วนราชการ/จังหวัด) พร้อมทั้งร่วมเสนอความคิดเห็น ในการปรับปรุงสภาพการทำงานและวิธีการทำงานที่ปลอดภัย
๗. บุคลากรทุกคนต้องปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน และข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

๘. (ชื่อส่วนราชการ/จังหวัด) จะจัดให้มีการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยในการทำงานสำหรับบุคลากร ตามลักษณะของงานที่ปฏิบัติ โดยระบุอยู่ในแผนงานด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

๙. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ต้องกำหนดมาตรการป้องกันและควบคุมอันตรายภายใน (ชื่อส่วนราชการ/จังหวัด) พร้อมกันนี้บุคลากรทุกคนต้องศึกษาและเรียนรู้มาตรการป้องกันต่างๆ ของหน่วยงานราชการอย่างถูกต้อง

๑๐. (ชื่อส่วนราชการ/จังหวัด) จะจัดให้มีการตรวจความปลอดภัยภายในหน่วยงาน โดยกำหนดแบบตรวจและบุคลากรในการตรวจสอบ ซึ่งบุคลากรทุกคนพึงปฏิบัติตาม และหากมีข้อบกพร่องต้องแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและปลอดภัย

๑๑. หากในกรณีที่ (ชื่อส่วนราชการ/จังหวัด) มีการว่าจ้างผู้รับเหมาช่วงมาดำเนินการในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของการดำเนินงาน (ชื่อส่วนราชการ/จังหวัด) จะต้องจัดให้มีการควบคุมดูแลความปลอดภัย และกำกับให้ผู้รับเหมาช่วง ยึดถือนโยบายด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และความปลอดภัยในการทำงานของหน่วยงานราชการนั้น

๑๒. (ชื่อส่วนราชการ/จังหวัด) จะจัดให้มีการตรวจสอบ และติดตามผลการดำเนินงานความปลอดภัยในการทำงานของส่วนราชการอย่างสม่ำเสมอ

๑๓. (ชื่อส่วนราชการ/จังหวัด) จะจัดให้มีระบบรายงานอุบัติเหตุ และการสอบสวน วิเคราะห์อุบัติเหตุในหน่วยงาน

๑๔. (ชื่อส่วนราชการ/จังหวัด) จะสนับสนุนการรณรงค์ส่งเสริมความปลอดภัยในการทำงาน และให้มีกิจกรรมด้านความปลอดภัยที่จะช่วยกระตุ้นจิตสำนึกของบุคลากร เช่น การประชาสัมพันธ์ การแข่งขันด้านความปลอดภัย เป็นต้น

๑๕. บุคลากรทุกคนต้องดูแลความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในหน่วยงาน

๑๖. (ชื่อส่วนราชการ/จังหวัด) จะจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายที่กำหนดไว้ข้างต้น

ประกาศ ณ วันที่เดือน พ.ศ.

(ลงชื่อ)

(พิมพ์ชื่อเต็ม)

(ตำแหน่ง)